

Expositio super libz psalmoz
regni pphete per reuerendū et religi
osum patrem: fratrem Petrum de
Parentals: priorem floressiensē
pmonstratēnsis ordinis: ex diuer
sis sanctorum codicibus: videlicet
Augustino Hieronimo Gregorio
Cassiodoro Remigio Hugōe de sā
cto victore Nicolao d'lyra: a ceteris
industriose collecta: feliciter inci
pit.

Atri re
uerendo do
mino qz meo
carissimo do
mino Johā
ni de Arkel:
duduz traie

denfi ecclesie nūne v̄ro leodiensi
epō: frater Petr⁹ prior ecclesie flo
ressien. indign⁹ pmonstratē. ordi
nis interpretationez sui nominis cū
sanctis patribus feliciter obtinē.
Pater carissime cū rez quālibet ho
ne statis splendore pspiciat simul
a utilitatis fructibus plenam: pia
pariter a prudēs auctoritas iubere
disposuit: et eandē rem hūilis obe
dientia toto mētis ānisu iussa pro
viribus suis aggredi non refugit
Non est dubitanduz diuina inspi
ratione pietatē illaz vt iubēt pmo
nitam: a hanc vt pficiat adiuuan
dam. Quod reuera pius dominus
mibi indigno dementē donauit ex
periri: quoniam: cum placuisset v̄re
paternitati iubere vt compilatōez
ex dictis sanctorum patrū venera
bilūqz doctorū super librum psal

moū colligere: singulorūqz dicta
pphs eorum nominibus rubro su
perinserere ad modum continue
quā beat⁹ Thomas de aquino su
per quattuor euāgelia industriose
ex dictis scōruz collegit in volumē
vnū simile opus sup librum psal
moruz ex scōz florib⁹ vt valui. mi
hilominus tamen vt potui seriōse
compilando cōtexui velut sertū mi
ro redolens virtutū odore: ac tripli
ci ecclesie fructu
farcituz.

Cassiodo.
Enimvero sic corona suauissimis
oserta floribus spiramē efficit gra
tiosum. ita a hoc volumen sāctoruz
doctrina coruscās diuersis virtutū
fragrare sentit odore: mō institū
tione salutarū modo letantiū iubi
tione: modo penitentiū gemitū: mo
do pollicitatōe p̄mioruz: mō terro
re penaruz a vbiqz laudibus domi
ni deo

Collecto 2 eodez quo
modo libet incaute defecerim scuto in
iuncte mihi obedientie meā opies
ignorantiā vestre prudētī cōrectio
ni humiliter me sūmitto. Eligens
magis ab aliquibus notari de im
peritiā q̄ a vestra p̄mitate de mo
bedientia reprehēd. Vēuz vt luci
dior prefate compilationis pateat
procel
sus.

Augul. Scienduz ē
iste liber apud hebreos pp̄ diuer
sas causas tribus modis intitula
tur. videlicet liber hymnoruz: liber
soliloquiorum: a liber psalmoū.
Ideo em̄ intitatur liber hymno
rum. quia totū istud opus ad lau
a. ij.

dem dei pertinet. Hymnus enim dicitur laus dei: primo heroico vel exa metro lirico carmine composita.

Mico de lyra. Nam hymni isti sunt apud hebreos metricè descripti quod in translatione seruari non potest. **Aug⁹** Liber soliloquii.

quorum ideo intitulatur. quia propheta humani generis reparationem divina inspiratione tantum: a non per somnum: vel per aliquam factam ut alij prophete preuidens. non in publico ut alij prophetabat: sed ipse in primis de incarnatione domini futura secum gaudebat: postea ab alijs recitari fecit.

Cassi. Alij prophete obiciebat. scire per quasdam rerum imagines aut per enigmata de christo prophetauerunt. videlicet per angelos: sicut locuti sunt **Abrahe** vel **Loth** **Zacharie** vel **Marie**. Vel per visiones: sicut **Isaias** **Ezechie** et plures alij. Vel per somnia: sicut **Salomon** et **Daniel**. Vel per nubem et voces de celo: ut **Moyse**. **Dauid** vero solius spiritus sancti instrumentum: sine omni exteriori amminiculo factum et a doctorum suorum edidit prophetiam.

Aug⁹ Intitulatur etiam hic liber psalmodiarum ideo quod propheta postquam divina inspiratione dominicam incarnationem preuiderat et humani generis reparationem crediderat scriptam illam prophetiam modulabatur in

Glo. Quod non psalterio. **Glo.** me accepit a quodam musico instrumento quod hebraice nablum: grece psalterium: a greco psallin quod est tangere: latine organum dicitur. videlicet in

strumentum seem habens cordas quod a superiori reddat sonum per ta dum manuum. **Ab** illo autem instrumento ad litteram nominatur. ideo liber iste quia ad sonum illius instrumenti **Dauid** deprecabatur psalm. ante archam in tabernaculo domini.

Cassi. In primo enim libro paralytomenon ca. xv. legitur quod cum propheta **Dauid** deuotus domino etate senuisset: volens magnificare cultum templi ad honorem dei: cum archa de sylo reduceret elegit quantum milia hominum ex populo israel: et qui psalmos quos ipse ex domini inspiratione protulerit organis: cytharis: nablis: tympanis: cymbalis: tubis: propriamque voce in magnam iocunditatem superne gratie personarent. Quidam eorum voce humana psallebant. quidam in instrumentis musicis. et tertia pars communi de vtriusque partibus aptabatur: ut vox hominis cum instrumentis predictis consona modulatione concordaret.

Beatur aug⁹

Et supra dictis vero quattuor milibus. cl. elegit principes qui antecedentes alijs preessent. Quibus omnibus alios quattuor prefecit. scilicet **Etha** **Eman** **Asaph** **Edithu**.

Ipse quoque in psalterio modulans in tabernaculo ad diuinum cultum ceteros imitabat. Et quemadmodum singule modulationes illius instrumenti vocabantur psalmi.

Ita et singule istius libri particule et clausule psalmi dicuntur. **Aug⁹** quoque spirituales intelligentiam

habetens cordas
b dila autem
a nomina
onū illius in
tate psal. ante
sulo termin
rim hōe para
non ca. ry. legē
ūb tuos vno
en ma gūicac
tuorem teoz
vret e legē qtu
r populo sūabo
os ipse rē dūm
vrit egamēcy
mp. sūe cymba
vor in magnaz
gūicac psona
m vōe huma
am in mstra
vria pars cō
ūb aptada
ūb mstra
modulacōe

bene ab illo instrumento nomen
sortitur. quia sicut illud instrumē
tum est decā cordūz id est decem ha
bens cordas. ita liber iste docet ob
servantiam decem mandatorum.
Et sicut illud instrumentum reddie
sonum a superiori per manuum
tactum: sic iste liber docet bene ope
rari non pro terrenis: sed pro cele
stibus que sursum sunt.

Sequitur Nicolaus

Deinde sciendum est quod licet **Augu
stinus** et **Cassiodorus** asserat om
nes psalmos a **Dauid** compositos
Hieronymus vero **Hilarius** alijq
doctores vt **Crisostomus** in prefa
tione super psalmum quinquage
simum dicunt alios scripsisse ali
quos psalmos vt **Moysem Salo
monem**: filios **choze Asaph** **Itthā**
et **Eman ac Rdithum**: de quibus
in titulis psalmorum aliquando fit
mentio. Psalmi facti tamen a **Da
uid** et alijs collecti fuerunt et in vno
libro congregati qui dicitur liber
psalmorum. et hoc per **Esdram** scri
bam et prophetam: vel per alium
prophetam sanctum quicumq; fu
erit: vt dicit **Hieronymus** in pro
logo super librum istuz qui in mo
dernis biblijs cōmuniter non ha
betur. Tenetur tamen cōmuniter
a doctōribus nostris quod **Esdra**
qui legem combustam a babilo
nijs in istū spiritu sancti repara
uit eodem spū reuelante psalmos
a diuersis factos in hoc volumē cō
gregauit: et eis titulos imposuit
qui sunt quasi clauēs psalmorum

per quos intelligentia psalmorum
clarescit: de quibus singulis suis locis i
fra plenius dicitur. Et licet **Esdra**
psalmos vt dictum est collegerit:
tamen non dicitur auctor seu cau
sa efficiens instrumentalis huius
libri: sed magis ipse **Dauid** qui
maiorē partē psalmorum fe
cit. Totum enim a maiori parte
nominatur. Nec autē cau
sa efficiens duplex est. scilicet p̄n
cipalis: et instrumentalis. Prin
cipalis autē est ipse deus qui re
uelauit misteria in hoc libro descri
pta. Instrumentalis autē est ipse
Dauid cui contenta in hoc libro fu
erunt reuelata et ab eo scripta. Nā
ad actum prophetandi concurrūt
duo. scilicet deus tanquā causa p̄n
cipalis mentē prophete tangens
seu eleuans ad cognitionem super
naturalem: et tanquā causa instru
mentalis: mens scilicet prophete
hoc mō tacta seu illuminata. Opor
tet enim quod simul sint mouens actus
et res mota. Propter quod domi
nus dicit **Numeri. xij.º**. Si quis
inter vos propheta domini fuerit
in visione apparebo ei: aut per som
num loquar. In quo verbo tangunt
duo modi prophetie proprie dicte
ad quos omnes alij reducuntur.
vnus est in vigilia: qui notatur
cum dicitur. In visione apparebo
ei: scilicet in vigilia veritatem sup
naturalem ei ostendens. Alius est
in somno: qui notatur cum dicitur.
Aut per somnum loquar: videlicet
occulta sibi reuelans. Cau
sa vero materialis huius libri seu
a. iij.

subiectiua: aut intentio auctoris est
totus christus per modum diuine
laudis. **I**ntendit enim auctor ho-
mines in **A**dam deformatos chri-
sto nouo homini conformare ut te-
atitudinez in primo parente amis-
sam in se studeant reformare. **A**d
auctores communitur dicitur quod hic
liber continet totam sacra scriptu-
ram per modum laudis diuine. pro-
pter quod dicitur liber psalmodi
id est laudum diuinarum. **D**e cuius
magnitudine potest dici illud
Exodi. iii. **V**adam a videto hanc
visionem magnam: quod est ver-
bum **Moy**si qui interpretatur ex-
tractus de aquis. quia nullus est
aptus ad considerationem veritatis
in hoc libro contentis: nisi fuerit ex-
tractus ab aquis voluptatum pre-
sentis vite. **V**nde dicitur **Psal.**
xxviii. **Q**uem intelligere faciet au-
ditum: scilicet dominus. **E**t respon-
det propheta: ablatus a lacte
auulsos ab vberibus: id est a cor-
poris voluptatibus. **C**ausa
vero formalis huius libri consistit
in modo tractandi. et modus tra-
ctandi est modus agendi: qui in
proposito est modus deum lauda-
di. **Q**uicquid enim in hoc libro con-
tinetur hoc per modum diuine lau-
dis ponitur. **L**aus vero diuina est
oratio seu species orationis. **O**ratio
autem secundum **D**amasceum est ascen-
sus mentis in deum.

Cassiodorus Sed scien-
dum quod hic
modus tractandi talis est. **Q**uan-
doque agit de christo secundum caput.

aliquando secundum corpus. aliquan-
do secundum vtrumque. **D**e christo autem
secundum caput agitur tribus modis.
Quandoque secundum humanitatem: ut
ibi. **E**go dormiui et somnum cepi.
Et aliquando per transumptionem
ut quando videtur voce membrorum
suorum videlicet hominum: ut ibi
Longe a salute mea verba delicto-
rum meorum. **I**pse christus delicta
non habuit: sed loquitur pro suis
membris que non sunt sine delicto.
Et ibi. **D**eus tu scis insipientiam me-
am etc. **I**tem de ecclesia agitur vel
accipit tribus modis. quia de ipsa
infra tractatur aliquando secundum im-
perfectos. interdum secundum malos
qui sunt in ecclesia corpore: non me-
te. nomine non numine.

Nicolaus **C**ausa vero fi-
nalis huius li-
bri consistit in hoc quod iste liber com-
positus est ad utilitatem nostram
ut per doctrinam eius perueniamus
ad beatitudinem futuram. **V**nde **L**u-
ca primo dicitur. **E**rexit nobis cornu
salutis: id est sacram scripturam
efficacem ad consequendam salu-
tem. in domo **D**avid pueri sui: id est
in libro psalmodum. quia **D**avid
per maiori parte fuit auctor istius
libri. **H**omo enim eo quod est capax
dei per cognitionem et amorem est
ordinatus ad quendam finem su-
pernaturalem: secundum illud **Psal.**
lxiii. **Q**uod oculus non vidit nec auris
audiuit: et in corde hominis non ascen-
dit que preparauit dominus dili-
gentibus se. **E**t quia ad finem tota
liter incognitum nullus potest se

dirigere. ideo necessarium fuit aliq̄
diuinitus hominibus reuelari per
que dirigerentur in finem superna
turalem. Huiusmodi autem est sa
cra scriptura diuinitus reuelata. pro
pter quod de ea dicit apostolus
ad Romanos .x. Quae inq̄ scripta
sunt ad nostram doctrinam scripta
sunt: ut per patientiam et consola
tionem scripturarum spem habea
mus. Quae spes est certa expectatio
future beatitudinis. Et quia iste li
ber maxime tractat de moribus: nõ
incongrue parti philosophiae vi
delicet ethicae dicitur supponi.

Ad maiorem autem euidentiam di
cendoy sciendũ est q̄ beatus Jeroni
mus ter transtulit psalteriũ. Pri
mo scdm septuaginta interpretes
quod dicitur psalterium romanũ
eo q̄ ecclesia beati petri illo vtitur
Secundo fecit aliam translationem
non multum distantem a prima:
et tamen magis appropinquantẽ
hebraico. et vocatur psalteriũ gal
licanum: eo q̄ Damasus papa ad
rogatum Jeronimi illud fecit decã
tari i ecclesijs gallicanis. Propter
quod dicitur in regula fratrum mi
norum. Clerici faciant diuinum of
ficium scdm ordinem romane eccle
siae excepto psalterio. quia fratres
vntur psalterio gallicano. Tercio
transtulit ad preces Sophonij qui
frequenter disputabat cum iudeis
qui solus recipiunt illud quod est
i hebreo. Et p̄ta fecit translationem im
mediate acceptã i hebreo. p̄ q̄
vocat psalteriũ Iero. iuxta hebrai
cum veritate. Media autem trans

latio est cõmuniõ inter latinõs.

Sequitur Hugo.

Distinguitur autem iste liber per
tres quinquagenas scdm status
christiane religionis. Primus sta
tus est incipientium: qui sprete cõ
uersatione carnali eligunt viuere
scdm spiritum. Secundus est profici
entium: qui vadunt de virtute in
virtutem per boni operis exercita
tionem. Tercius est peruenienti
um seu perfectorum: qui transeunt
de adione ad contemplationem. de
mundo ad celum per diuine legis
meditationem. Hec est triplex di
ctata de qua dicit Moyſes Exodi. v.
Deus hebreorum vocauit nos ut
eamus viam trium dierum in soli
tudinem. Primus status est in pe
nitentia: cui applicatur prima quin
quagena psalmorum: que termi
natur in penitentia per quartum
psalmum penitentialem: scilicet Mi
serere mei deus scdm magnam mi
sericordiam tuam. Secundus sta
tus est in iusticia. et huic cõuenit
secunda quinquagena que termi
natur in psalmo rigoris et iusticie
videlicet. Misericordiam et iudiciũ
cantabo tibi domine. Tercius sta
tus est in laude vite eterne: cui com
petit tertia quinquagena: que fi
nitur in laudem spiritualem. vide
licet: omnis spiritus laudet dñm.

Augustinus i fine

tractatus super psalteriũ. Non em̄
frustra mihi videtur quinquagesi
mus esse de penitentia. centesimus
a .iiij.

de misericordia et iudicio. ceterum
quinquagesimo de laude dei in san-
ctis eius. Hoc modo ad eternam be-
atamque tendimus vitam: primitus
peccata nostra damnando: deinde
bene viuendo ut post condemnataz
vitam malaz gestaq; bona merea-
mur eternam. **S**ecundum propositum
enim iusticie oculatissime bonitatisq;
sue deus quos predestinauit illos
uocauit. a quos uocauit illos et iu-
stificauit. quos autem iustificauit
ipsum et glorificauit. **P**redestina-
tio nostra non in nobis facta est
sed in occulto apud ipsum in eius
presentia. **T**ria uero reliqua in no-
bis fiunt: scilicet uocatio: iustifica-
tio: et glorificatio. **V**ocamur pre-
dicatōe penitentie. **S**ic enim cepit
dominus euangelizare. **A**gite peniten-
tiam. appropinquabit enim regnum
celorum. **V**ocati renunciamus di-
abolo per penitentiam ne sub iugo
eius remaneamus. **I**ustificati sana-
mur per misericordiam ne iudicium
timeamus. **G**lorificati transimus
in vitam eternam: ubi dominus si-
ne fine laudamus.

Hugo Sicq; in hoc psalmo
libro: omne genus
hominum pascitur et docetur: atq;
de presentis seculi miseris ab eter-
ne felicitatis amenitate: reuocantur.

Remigius **N**otandum ue-
ro hanc scriptu-
raz plus ceteris in ecclesiasticis fre-
quentari officijs: quod ideo fit.
quia in hoc libro est consummatio
totius theologicę pagine. **H**ic enim
describuntur premia bonorum: sup-

plia malorum: iudicia incipi-
entium: progressus proficientium:
profectio peruenientium: uita ad-
uorum: contemplatiuorum specula-
tio. **D**ic etiam docetur quid pec-
catum auferat: quid penitentie re-
stituat: quid penitens peccati con-
scius dicat: scilicet. **D**omine ne in
furore tuo arguas me neq; ira tui
corripi me. **E**t alibi. **M**iserere mei
deus secundum magnam misericordiam
tuam. **E**t quid per penitentiam as-
sequamur subiungit. **D**ocebo mihi
quos uias tuas. **P**er quod osten-
ditur nulli quantūcūq; delinquē-
ti de uenia ac misericordia dei fore
diffidendum assumpta penitentię
humilitate. **C**um enim cernimus
Dauid homicidam et adulterum
per penitentiam factū docere psalmo
atq; prophetam nulli penitentię
agenti locus diffidentie relinquitur
sicut a de Pauli uersio: eiusq; in
apostolatu promotione de dei mi-
sericordia plene certificamur. **V**a-
de et epistolis eius plus quā alioz
sicut et prophetia Dauid ecclesia
in officijs. **C**ollecto **H**is vi-
sibus ne
prolixior narratio fastidius gnet
lectori ad expositione primus psal-
mi festi. **N**icolaus **P**rimi
no. **d**ico: s;
q; habetur **A**ctuum. xiiii. ubi di-
citur sicut scriptum est in psalmo
secundo. **F**ilius meus es tu: ego
hodie genui te. **Q**ui non posset uere
dici secundus: nisi iste esset primus
Et merito inter psalmos computa-
tur. quia Eltras spiritum prophete

dicam habuit qui dicit hunc psal-
mum tanquam eius prologum in
collectione psalmorum fecisse: et
huius libri per modum prefationis
et absque titulo preposuisse.

Collector Nunc vero quo-
niam adhuc la-
cte nutrirī indigeo inscium profe-
cto me fator et indignum ad tan-
te profunditatis misteria digne ri-
manda que a summis seruantur
doctoribus reseranda perfectis qui
solido cibo pascuntur. Idcirco pro-
prie infirmitatis non inemor hu-
mili accessu pro alicuius modera-
tione intellectus tantorum miste-
riorum mendicis hostium pulso
amici qui in fractione panis a di-
scipulis duobus est cognitus: sup-
pliciter deposcens ut panem Daui-
dicum mihi sic frangere dignetur
quatinus eiusdem panis sobrio
salsus sapore refectus fidelibus ad
huc lactentibus quantulamcumque
refectionem exinde salubrem vale-
am ministrare ad gloriā et hono-
rem ipsius domini nostri Iesu chri-
sti cui est honor et gloria in secula
seculorum Amen.

**Hugo de sancto vi-
ctore libro de vir-
tute orandi.**

Quidā vero
mouere solet quod in orati-

ombus nostris cum deus siue pro
nostra salute: siue pro aliorum sa-
lute petere volumus: illos etiam non
nunquam psalmos qui petitionis
verba non habent vel ad petiti-
onem nostram non pertinent decan-
tare solemus: et de alijs scripturis
etiam quas in orationibus frequē-
tamur similem absurditatem pro-
ducunt. Cū huiusmodi sunt ut vel
formam orandi non habent: vel il-
liquam nos agimus cause non cō-
cordant. Quid enim aiunt prodest
illa in oratione verba dicere quibus
inuenimus vel nihil: vel aliud quod
necesse est a deo postulare. Non
orat: sed subsannat potius et ad ira-
cundiam prouocat deum: qui cum
ante conspectum eius postulatur
reuerit: subito se ad alia que nihil
ad rem pertinere videntur replican-
da conuertit. Ecce enim inquit
deum pro indulgentia peccatorum
nostrorum deprecari volumus quid
nobis ad hoc prodest si vel Quare
fremuerunt gentes: vel Attendi-
te popule meus: vel alium huius-
modi psalmum decantamus. Non
ne ridiculum est ut talia cantantes
orare nos crebamus. Istud fortal-
se aliqui dicant et existimet nihil
utilitatis esse quoties talia nostris
orationibus admiscemus. Vide
aduertendum quod hoc interest
quando oramus hominem a quā
de oramus deum. Nam cum homo
nostram necessitatem scire non po-
test: nisi ab alio doctus fuerit. De-
us autem scit anquā petat quod nobis necesse
sit. Non igitur qui rogat per no-